

ИЗВЕШТАЈ

Скопје, 2021 година

Содржина

Резиме

Цели и методологија

Анализа на квалитетот на судските одлуки во областа на граѓанското право

Анализа на воедначеноста на судските одлуки во областа на граѓанското право

Наоди и препораки

Резиме

Целта на оваа анализа е да се оцени квалитетот на одлуките на сите апелациони подрачја во РСМ според дадената методологија, а исто така да се направи анализа на нивната воедначеност, односно колку од случајно избраните одлуки за кои има веќе востановена судска пракса (начелни правни мислења, сентенци или заклучоци на Врховниот суд на РСМ или предмети за кои има донесено одлуки од ЕСЧП), се воедначени со таквата судска пракса. Исто така, овие два критериуми на анализа треба во континуитет да го покажат квалитетот и воедначеноста на одлуките за секое апелационо подрачје посебно, а од тоа да се извлечат и податоци за квалитетот и воедначеноста на одлуките и на национално ниво. Примероците за анализа се одлуки донесени во текот на 2017, 2018, 2019 и во 2020 година во кои една странка е физичко лице.

Врз основа на квантитативните, квалитативните и анализите на воедначеноста на судските одлуки утврдени се квалитетот на судските одлуки за секое апелационо подрачје и воедначеноста на одлуките донесени во секое апелационо подрачје, а на крајот од овој извештај направена е анализа според овие критериуми и на национално ниво, па според актуелните состојби дадени се препораки до Основните, Апелационите и

до Врховниот суд на РСМ, како и до Судскиот совет на РСМ, во поглед на констатираните состојби за зголемување на квалитетот на одлуките, кои би требало да се донесуваат во иднина, како и нивната воедначеност.

Цели и методологија

Анализата е подготвена, врз основа на анализирани судски одлуки, на основните судови и на апелационите судови, некаде и во поголем број од препорачаното со методологијата, со исклучок на анализата за воедначеност поради немање на соодветни одлуки за кои има востановена судска пракса.

Сите одлуки, без разлика на приодот односно критериумот на анализа се анализирани одделно, односно, се анализирани засебно, без да се споредува со друга или други судски одлуки од суд на исто ниво или, пак, судови на повисоко ниво.

Главна цел на анализата е да се изврши квантитативна, а потоа и квалитативна оценка на одлуките донесени во дадениот период на ниво на сите четири апелациони подрачја и на национално ниво и преку ваквата анализа да се утврди дали според овој критериум има некакви слабости кои се карактеристични за определено апелационо подрачје. Додека, во делот на воедначеноста на судските одлуки да се утврди дали се внимава на балансот меѓу еднаквоста на луѓето пред законот и правната сигурност, од една страна и немањето на ригидност, развојот и судската независност, од друга страна. Воедначеноста на судските одлуки е важна, бидејќи го обезбедува владеењето на правото, кое се темели, меѓу останатото, и на правната сигурност и предвидливост. Граѓаните и правните лица имаат право да знаат како е пресудено во слични случаи, и на тој начин, да ја имаат правната сигурност во државата. Судската пракса им овозможува на судовите поефикасна работа, а на странките и на адвокатите можност да знаат дали воопшто поведувањето на судски спор може да доведе до посакуваниот и можен начин на решавање на таквиот спор.

Анализата на квалитетот на судски одлуки е вршена врз основа на повеќе индикатори: структура и кохерентност, правна логика, квалитет на образложението – објаснување на историјата на прашањето, претставување на предметот, претставување и примена на релевантните законски и подзаконски одредби и правните начела, фактичка состојба и доказна постапка, разгледување и ценење на спротивставени аргументи, јасност и конзистентност на образложението, јазична и граматичка правилност на текстот на судската одлука. Додека, кај одлуките на Апелационите судови индикаторите се определуваат според тоа дали има јасни напатствија до основниот суд при враќање на одлуката на повторно разгледување, дали јасно се наведени причините за укинување или преиначување на одлуката на првостепениот суд. Потоа, се дава одговор на жалбените наводи, не се препишува фактичката состојба од одлуката на првостепениот суд, при преиначувањето на одлуката на првостепениот суд, судската одлука на апелациониот суд ги има сите карактеристики во утврдувањето на фактичката состојба, анализата на доказите, наведувањето на

материјалното право и образложувањето, како и за било која првостепенa судска одлука, одлуките на апелациониот суд, со кои се одбива жалбата, има образложение само на оние жалбени наводи, кои претходно не се наведени и на кои нема одговори во првостепената судска одлука.

За прибирање на анализираните судски одлуки, користен е претежно порталот на ВСРМ, каде се објавени анонимизирани судски одлуки во 95% од одлуките се најдени на овој портал, додека некои одлуки се користени од адвокатската пракса и тоа претежно тие кои се користени за анализа од аспект на воедначеност и кои се поврзани со некое правно прашање за кое има востановена судска пракса или репер.

Во процесот на истражување, како и добивање релевантни податоци за потребите на истражувањето, мора да се напомене фактот дека и покрај обраќањето до судовите, по официјален пат, до нивните служби задолжени за обезбедување јавно достапни информации, немаше соработка и одговор на доставените барања, што временски го продолжи процесот на истражувањето и анализата.

1. Анализа на квалитетот на судските одлуки во областа на граѓанското право

1.1.

При анализата на судски одлуки од областа на граѓанското право вкупно се анализирани 88 одлуки од областа на сите четири апелациони подрачја при што се опфатени одлуки од Основните и одлуки на Апелационите судови, согласно дадените напатствија во методологијата. Сите одлуки се донесени во периодот од 01.01.2017 година до 31.12.2020 година, со исклучок на една одлука која е донесе на во почетокот на 2021 година.

Од аспект на квантитет и квалитет на судските одлуки извршена е анализа на вкупно 10 одлуки на Апелациониот суд Битола и тоа за пет од нив е направена квантитативна и квалитативна анализа и анализа на воедначеност. Додека, 10 судски одлуки од апелационото подрачје на Битолскиот суд на основните судови се квантитативно и квалитативно анализирани, а од нив 7 одлуки се анализирани од аспект на нивната воедначеност.

На подрачјето на Апелациониот суд Скопје, од аспект на квантитет и квалитет на судските одлуки на основните судови, се

анализирани 16 судски одлуки додека од аспект на нивна воедначеност се анализирани 12 судски одлуки. Анализирани се 12 одлуки на Апелациониот суд Скопје од кои сите 12 од аспект на квантитет и квалитет, додека 7 од нив се анализирани и од аспект на воедначеност.

На подрачјето на Апелациониот суд Гостивар анализирани се вкупно 8 одлуки на Апелациониот суд Гостивар. Од одлуките, анализирани се 4 одлуки само од аспект на квантитет и квалитет на одлуката и 4 само од аспект на нивната воедначеност. Од одлуки од ова апелационо подрачје на Основните судови, анализирани се вкупно 12 одлуки и тоа 8 од аспект на квантитет и квалитет на судска одлука и 8 од аспект на нивната воедначеност, со тоа што неколку одлуки се анализирани според двата критериуми, а некои само според еден критериум, квантитет со квалитет или воедначеност.

Од подрачјето на Апелациониот суд Штип се анализирани 4 одлуки на Апелациониот суд од аспект на квантитет и квалитет и 4 одлуки од аспект на нивна воедначеност, додека со пресудите на ова Апелационо подрачје од основните судови се анализирани 8 одлуки од аспект на квантитет и квалитет, додека само по основот воедначеност се анализирани 4 одлуки на основните судови.

1.2. Анализа на квалитетот на судските одлуки на ниво на апелациони подрачја

1.2.1. Квалитетот на судските одлуки одлуки во апелационото подрачје Битола

Индексите на квалитет на судските одлуки на основните судови од Апелационото подрачје и на одлуките на Апелациониот суд Битола според извршените анализи се следните:

- 20B01O - 5.00;
- 20B02O - 5.09;
- 18B03O - 5.09;
- 16B04O - 5.18;
- 20B05O - 5.18;
- 17B06O - 5.09;
- 19B07O - 5.18;
- 17B08O - 4.63;
- 20B09O - 4.72;
- 20B10O - 5.09;
- 20B01A - 4.8;
- 20B02A - 5.00;

- 20Б05А - 5.00;
- 20Б06А - 5.00;
- 19Б03А - 5.14;

Анализата покажува дека, доколку извадиме просек за целото апелационо подрачје, се добива индекс 5.

Што се однесува до квалитативната анализа на овие судски одлуки, од нивна поединечна анализа на секоја одлука посебно може да се констатира дека генерално сите одлуки имаат правилна структура, сите се со јасни изреки и во принцип не противречат на даденото образложение, без разлика на правниот силогизам при супсумпција, односно и кога на конкретниот правен однос не е најсоодветно применета некоја норма судовите својот став по тоа прашање го поддржуваат до крајот на одлуката со кохерентност на изреката со даденото образложение.

Овде паѓа во очи една судска одлука со шифра 17Б08О донесена од Основниот суд Крушево, каде не може да постои ваква состојба, за тужба за утврдување на правото на сопственост, да се определи вредност на спорот од 40.000.00 денари. Законот за судски такси и ЗПП имаат јасни одредби која таксена основица се зема предвид кога се определува вредноста на спорот. Од друга страна, судот веројатно ја има прескокната фазата на претходно испитување на тужбата, а тој можел најдоцна до закажување на подготвителното рочиште брзо, ефикасно и на погоден начин да ја определи вредноста на спорот и да го задолжи тужителот да доплати судска такса согласно така утврдената вредност на спорот. По ова прашање се јавуваат многу разлики кај сите апелациони подрачја, а и во секое апелационо подрачје засебно.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумпција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи, претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето со осврт на потребните и преземените активности на судот, и помалку или повеќе кај некои одлуки уште во првиот дел се прави вовед во прашањето.

Постои јасен опис на фактите и околностите кои ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање на објаснување на материјалните факти и примената на законските начела. Наведени се само факти кои се важни за објаснување на одлуката во поголем број на одлуки, а во некои од нив постои наведување и на небитни факти кои непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Исто така, генерално правилно се објаснети правните норми за секое прашање со објаснување на материјалното право. Преку дедуктивна логика се применети одредени општи правила во конкретните случаи, правилно употребена индуктивна логика која кај повеќето одлуки може да се примени на неопределен број на случаи. Правилно се цитирани релевантните прописи во врска со секој конкретен спор.

Предметните факти на одлуките на Основните судови на ова подрачје одговараат на она што се бара од материјалното право и во врска со него ја произведуваат правната последица содржана во пресудата. Дадените докази се само оние кои се во функција на овие одлуки. Одлуките се карактеризираат и со правилна оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно како една доказна целина. Од аспект на квалитетот на доказите претежно се автентични, веродостојни и доследни, а нерелевантните факти се во многу мал број.

Претежно во сите одлуки се објаснети се аргументите на странката која го изгубила овој спор со споредување на аргументите на страната која го добила спорот, ставајќи ги во корелација со фактичката состојба и со примена на материјалното право.

Преку анализата се детектира дека, образложенијата се концизни без непотребни детали, во поголем дел на одлуките нема копирање на записници од расправи, доказите се целосно објаснети, а не само препишани од записниците, наводите на странките се сублимирани, а ретко се копирани од записник. Детално се образложени решенијата за трошоци со аналогија која во мал дел од одлуките е со нагласен анимозитет спрема адвокатските трошоци. На пример, во одлуката со шифра 19Б07О судот не признал трошоци за состав на барање за вешт наод и мислење, сметајќи дека тоа е непотребен трошок, притоа не одговарајќи на прашањето на причинско - последична врска помеѓу барањето и изготвувањето на наодот. Се поставува прашање, дали без официјално барање до вештото лице тоа е должно да изврши вештачење, како и околностите на кои би требало да се врши вештачењето, односно на кои прашања треба вештото лице да одговори во својот наод и мислење. Истото ова се повторува и кај одлуката со шифра 20Б01О. Уште поспецифичен пример е одлуката на Основниот суд Битола со шифра 20В10О, каде согласно на мислење на ВСРСМ по аналогија судот „логицира“ дека, ако на адвокатот не му следуваат трошоци за превоз, не му следувале ниту трошоци за затворање на канцеларија, нешто за што никаде не е спомната ваквата аналогија, а посебно на штета на уште еден фактор и чинител на судските постапки како што се адвокатите.

Генерално сите пресуди се разбирливи, со кратки параграфи (колку што може, затоа што во некои пресуди поради обемиот доказен материјал и комплексност на фактичката состојба параграфите мора да бидат долги) добра поврзаност на мислите, секој параграф третира една тема односно прашање, и параграфите во принцип се кохерентни во својата структура, поддржуваат еден став или проблем од почеток до крајот на параграфот. Пресудите се со точни граматички зборови и реченици со речиси литературен македонски јазик, но и со примеси од локалниот дијалект и со мал број на технички грешки.

Квалитативната анализа која се однесува на одлуките на Основните судови генерално се однесува и на одлуките на Апелациониот суд во Битола со тоа што при процесот на донесување на одлуките се испочитувани логичките законитости при донесување на одлуката. Конкретната фактичка состојба во корелација со применетите одредби од позитивното право произведува правно дејствие, како што се донесени одлуките по жалбите. Изреките влијаат на содржината на образложенијата и се конзистентни со нив. Образложенијата се кохерентни и логични се аргументите на изреките, како и на постапката на донесување на одлуките и на правилата на судското расудување. Освен тоа, одлуките се генерално разбирливи без непотребни теоретизирања. Параграфите се кратки, јасни, како и речениците, кои соодветно се поврзани. Целата идеја на одлуките се пренесува од самиот почеток до крајот на одлуката. Постои единство на параграфите со потполна аргументација. Граматички се точни речениците на македонски литературен јазик без технички грешки. Во сите одлуки се давани одговори на сите жалбени наводи на странките, со образложение зошто се прифаќаат, односно не се прифаќаат, а фактичката состојба по правило не е препишувана од првостепениот суд, туку описно е изложена од страна на Апелациониот суд.

1.2.2. Квалитетот на судските одлуки во апелационото подрачје Гостивар

Индексите на квалитет на судските одлуки на основните судови од Апелационото подрачје и одлуките на Апелациониот суд Гостивар според извршените анализи се следните:

- 18Г08О - 5.18;
- 19Г03О - 5.00;
- 18Г01О - 4.36;
- 19Г02О - 4.90;
- 20Г04О - 5.09;

- 20Г05О - 5.09;
- 20Г06О - 5.18;
- 20Г07О - 5.18;
- Шифра 20Г01А - 4.57;
- Шифра 20Г02А - 4.8;
- Шифра 20Г03А - 4.8; и
- Шифра 21Г04А - 4.8;

Доколку се пресмета просекот на сите анализирани одлуки за ова апелационо подрачје ќе се добие просек од **4.91 ИК** на ниво на подрачјето на Апелациониот суд Гостивар.

Што се однесува до квалитативната анализа на овие судски одлуки од нивна поединечна анализа на секоја одлука посебно, може да се констатира дека генерално сите одлуки имаат правилна структура, сите се со јасни изреки и во принцип не противречат на даденото образложение, без разлика на правниот силогизам при супсумпција, односно и кога на конкретниот правен однос не е најсоодветно применета некоја норма судовите својот став по тоа прашање го поддржуваат до крајот на одлуката со кохерентност на изреката со даденото образложение.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумпција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи, претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето со осврт на потребните и преземените активности на судот, и помалку или повеќе кај некои одлуки уште во првиот дел се прави вовед во прашањето.

Постои јасен опис на фактите и околностите кои ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање на објаснување на материјалните факти и примената на законските начела. Наведени се само факти кои се важни за објаснување на одлуката во поголем број на одлуки, а во некои од нив постои наведување и на небитни факти кои непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Исклучок од анализираниите одлуки од ова апелационо подрачје е одлуката со шифра 18Г01О, кај која може да се забележи, дека фактите се предолго опишувани, каде има препишување на искази од записници на сведоци и на странки, односно каде образложението на моменти е предолго со многу непотребни детали, со копирање на записници од расправи, доказите се објаснети, со објаснување за одбиеното барање. Анализата покажува дека, сублимирани наводи на странките, со одговори на приговорите на спротивната странка, но сето ова можело да биде пократко и јасно со

обрнување на внимание само на суштествените работи потребни за донесување на јасна, законита и правилна пресуда.

Исто така, според направената анализа, се гледа дека генерално кај сите пресуди правилно се објаснети правните норми за секое прашање со објаснување на материјалното право. Преку дедуктивна логика се применети одредени општи правила во конкретните случаи, правилно употребена индуктивна логика која кај повеќето одлуки може да се примени на неопределен број на случаи. Правилно се цитирани релевантните прописи во врска со секој конкретен спор.

Предметните факти на одлуките на Основните судови на ова подрачје одговараат на она што се бара од материјалното право и во врска со него ја произведуваат правната последица содржана во пресудата. Дадените докази се само оние кои се во функција на овие одлуки. Одлуките се карактеризираат и со правилна оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно како една доказна целина. Од аспект на квалитетот на доказите претежно се автентични, веродостојни и доследни, а нерелевантните факти се во многу мал број.

Претежно во сите одлуки објаснети се аргументите на странката која го изгубила овој спор со споредување на аргументите на страната која го добила спорот, ставајќи ги во корелација со фактичката состојба и со примена на материјалното право.

Во судските одлуки, образложенијата се концизни без непотребни детали, во поголем дел на одлуките нема копирање на записници од расправи, доказите се целосно објаснети, а не само препишани од записниците, наводите на странките се сублимирани, а ретко се копирани од записник. Детално се образложени решенијата за трошоци, со исклучок на некои одлуки.

Генерално сите пресуди се разбирливи, со кратки параграфи (колку што може, затоа што во некои пресуди поради обемиот доказен материјал и комплексност на фактичката состојба параграфите мора да бидат долги) добра поврзаност на мислите, секој параграф третира една тема односно прашање, и параграфите во принцип се кохерентни во својата структура, поддржуваат еден став или проблем од почеток до крајот на параграфот. Пресудите се со точни граматички зборови и реченици со речиси литературен македонски јазик, со помалку примеси од локалниот дијалект и со мал број на технички грешки.

Ова претежно се однесува и за одлуките на Апелациониот суд Гостивар, со тоа што во делот на спецификите на одлука на апелационен суд, влегуваат и карактеристики односно индикатори и за ваквите одлуки, а тоа е дека се испочитувани логичките законитости при донесување на одлуките.

Конкретната фактичка состојба во корелација со применетите одредби од позитивното право произведува правно дејствие како што се донесени одлуките по жалбите. Изреките во судските одлуки влијаат на содржината на образложенијата и се конзистентни со нив. Образложенијата се кохерентни и логични се аргументите на изреките, како и на постапката на донесување на одлуките и на правилата на судското расудување. Одлуките се генерално разбирливи без непотребни теоретизирања. Параграфите се кратки, јасни, како и речениците, кои соодветно се поврзани. Целата идеја на одлуките се пренесува од самиот почеток до крајот на одлуката. Постои единство на параграфите со потполна аргументација. Граматички се точни речениците на македонски литературен јазик без технички грешки. Во сите одлуки се давани одговори на сите жалбени наводи на странките, со образложение зошто се прифаќаат, односно не се прифаќаат, а фактичката состојба по правило не е препишувана од првостепениот суд, туку описно е изложена од страна на Апелациониот суд.

Една одлука од ова апелационо подрачје отскокнува со својот квалитет поради тоа што фактичката состојба е препишувана од онаа што ја дал Основниот суд, а нема потреба за такво нешто, фактичката состојба може да се изложи сублимирано без да има копирање, односно препишување, највеќе заради просторот и полесното разбирање на фактичката состојба. Понатаму, уште една забелешка е преголемата должина на параграфите што можело да се избегни со сублимирање на мислите, нивно концизно и прецизно изложување, за да може да се постигне поголема јасност на образложението. Оваа одлука е со шифра 20Г01А и може да се забележи дека неколку параграфи од фактичката состојба се повторуваат и по неколку пати, без некаква потреба и со тоа ја прави оваа пресуда долга и не многу разбирлива.

1.2.3. Квалитетот на судските одлуки во апелационото подрачје Скопје

Добиените квантитативни оценки за секоја анализирана пресуда на подрачјето на апелациониот суд Скопје на одлуки на основните судови изгледа вака:

- Шифра 17С09О - 1.45;
- Шифра 17С11О - 5.09;
- Шифра 15С12О - 5.18;
- Шифра 18С01О - 5.18;
- Шифра 18С13О - 4.54;
- Шифра 19С04О - 5.18;
- Шифра 19С06О - 4.7;
- Шифра 19С08О - 5.18;
- Шифра 19С14О - 5.00;

- Шифра 20C02O - 5.18;
- Шифра 20C03O - 5.18;
- Шифра 20C05O - 4.54;
- Шифра 20C07O - 5.18;
- Шифра 20C10O - 5.18;
- Шифра 20C15O - 5.18; и
- Шифра 19C16O - 5.18;

Просекот кој се добива како резултат на квантитативната анализа изнесува 4.82 ИК.

При анализата на пресуди донесени од страна на Апелациониот суд Скопје се добиени следните резултати:

- Шифра 16C02A - 4.6;
- Шифра 16C10A - 4.8;
- Шифра 16C01A - 4.4;
- Шифра 17C05A - 3.0;
- Шифра 18C03A - 4.4;
- Шифра 18C06A - 5.14;
- Шифра 18C11A - 3.6;
- Шифра 18C12A - 4.8;
- Шифра 19C07A - 4.8;
- Шифра 19C08A - 4.8;
- Шифра 19C09A - 4.8;

Просекот кој се добива од квантитативната анализа изнесува 4.46, додека вкупниот просек за целото подрачје на Апелациониот суд Скопје и за одлуките на основните и на Апелациониот суд изнесува 4.67.

Глобално со оглед на добиените квантитативни резултати, а во интерес на просторот во овој извештај, сите погоре наведени карактеристики на одлуките на судовите од подрачјето на битолскиот и гостиварскиот суд, генерално се содржани и во оваа анализа на одлуките на Основните судови на подрачјето на Апелациониот суд Скопје.

Се забележува дека една одлука практично го намалува просекот на индексот на квалитет, а тоа е одлуката со шифра 17C09O, која го третира проблемот на исклучените корисници на топлинска енергија. Можеби овој коментар оправдано ќе задира и во делот на воедначеноста на судските одлуки од другиот дел на анализа, но овие два критериуми на анализа, сепак се суштински поврзани и на крајот даваат една целина и карактеристика на целата судска одлука.

Анализата покажува дека, за невообичаена пракса може да се смета фактор дека, тужениот во оваа постапка се има повикано на тоа дека членот 52, ст. 3 е укинат со одлука на Уставниот суд на РМ од 04.02.2009 година, па така одлуките донесени врз основа на оваа одредба не можат да произведуваат правни дејствија, а ако извршувањето е започнато истото треба да се запре. Тужениот се има повикано и на заштита на личните податоци, затоа што никогаш нема склучено договор, односно нема стапено во облигационен однос со тужителот, но и ова првостепениот суд не го има земено како неспорен, битен и одлучувачки факти при донесувањето на пресудата и при супсумпцијата на конкретната фактичка ситуација под позитивните правни норми во правниот

поредок на РСМ. Во крајна линија доволно било, бидејќи нашата земја ја има ратификувано ЕКЧП основниот суд што ја донел оваа одлука да се повика директно на конвенцијата, а и доста одредби од важечкиот ЗОО можат да најдат примена на овој конкретен случај како што подоцна има утврдено и ВРСМ во начелното правно мислење од 20.02.2018 година. Ова е само еден пример за анализа, а според информациите кои ми се достапни во овој момент се работи за помеѓу 10 и 20 илјади семејства, кои се исклучени од системот за затоплување на тужителот и овие сметки или ги плаќаат за да избегнат судски постапки или постојано се соочуваат со вакви судски постапки, затоа што на секои два до три месеци тужителот испоставува фактури и Нотарски платни налози кај надлежни нотари.

Иако, ова навидум изгледа како небитен или спор со мала вредност, речиси незначителна, од друга страна голем број на граѓани се погодени со донесувањето на ваквите одлуки, а во крајна линија ваквиот начин на правораздавањето создава впечаток кај огромен број на граѓани за неправо, посебно што за предмет на спорот од околу 1.000.00 до 1.500.00 денари и после намалените судски трошоци на крајот со нотарски, извршни и адвокатски трошоци и камати граѓанинот за еден ваков предмет плаќа околу 10.000.00 денари.

Дека ваквиот начин на одлучување е во спротивност со здравата правна логика зборува и пресудата на ЕСЧП донесена по повод апликацијата на тужителот Стрезовски против РСМ, каде судот утврдил дека со ваквото постапување на тужениот му се повредени основни човекови права, но за тоа подолу во оваа анализа.

1.2.4. Квалитетот на судските одлуки во апелационото подрачје Штип

Од квантитативната анализа на одлуките на судовите од штипското апелационо подрачје ги добив следниве резултати:

- Шифра 17Ш08О - 5;
- Шифра 20Ш02О - 4.8;
- Шифра 20Ш03О - 5.18;
- Шифра 20Ш04О - 5.18;
- Шифра 20Ш05О - 5.18;
- Шифра 20В10О - 5.18;
- Шифра 20Ш08О - 4.9;
- Шифра 21Ш01О - 4.88; и
- Шифра 18Ш13О - 4.27;

од основните судови на ова подрачје.

Додека, од одлуките на Апелациониот суд во Штип ги добив следниве резултати:

- Шифра 19Ш03А - 4.42;
- Шифра 20Ш01А - 2.6;
- Шифра 20Ш02А - 4.8;
- Шифра 20Ш04А - 5.14;

Вкупниот просек на сите одлуки анализирани на ниво на подрачјето на Апелациониот суд Штип добиен врз основа на квалитет на судските одлуки изнесува 4.73 ИК.

И овде како и во претходните апелациони подрачја, неспорно е дека судските одлуки имаат логична структурираност со сите потребни елементи, образложенијата во принцип се кохерентни и нема образложенија кои се спротивни на изреката, односно ја поддржуваат од самиот почеток до крајот на образложението.

Правната логика кај само неколку од овие одлуки не е на ниво на кое што би требала да биде, конкретно кај одлуката со шифра 18Ш13О евидентно е дека судот ја има пропуштено фазата на претходно испитување на тужбата и отстранување на формалните недостатоци, односно определување на вредноста на спорот од што зависи составот на судот, правото на изјавување на ревизија, висината на судските такси, висината на трошоците на постапката. Можеби, во овој случај ова влијание на неопределување на вистинската вредност на предметот на спорот ги нема сите овие реперкусии, но во крајна линија, со прениската вредност која не одговара на предметот на спорот се оштетува буџетот на РСМ.

Според анализата, со отстранување на ваквата пракса ќе се постигне и воедначеност во смисла на тоа дека поради ова ќе се сретнат во пракса случаи каде за фактичка иста вредност на спорот, една странка ќе плати помали трошоци, додека друга странка ќе биде изложена на значително повисоки трошоци.

Исто така, на некој начин загрижувачка е одлуката со шифра 20Ш01А која според квантитативната анализа има ИК од 2.6. Многу работи и спорни правни прашања кои жалителот основано ги има истакнато во жалбата се пренебрегнати од страна на судот, две деца од бракот на странките се оставени без никаква издршка, а во крајна линија судот можел во интерес на малолетните деца и по службена должност да ги прибави потребните документи и конечно и целосно да ги реши сите дилеми во врска со ова. Исто така, неразбирлив е начинот на плаќање на издршката која за волја на вистината е определена прениско без оглед на статусот на тужениот во поглед на неговото вработување. Во 21 век, ера на електроника и он лајн банкарство судот коментира дека во законот не бил определен начинот на кој тужениот ќе врши исплата. И да не е определен начин на плаќање во законот, со оглед на денешните услови, ова може да се смета како правна празнина и судот овде требало да направи напор и чекор напред кон полесно извршување на обврските по основ на издршка. При логичко размислување, се поставува прашање, како би изгледало тоа плаќање на обврската за издршка на рака.

Поради сите овие пропусти се оценува дека судот треба да биде во служба на граѓаните, притоа и покрај правните празнини да изнајде начин на кој би можел да ги олесни обврските на граѓаните кои произлегуваат од судските одлуки, но сето тоа да биде прилагодено на реалното време, и сообразено на сегашниот начин на живеење и делување на сите субјекти.

Што се однесува до третирањето и постапувањето по работните спорови, на ова апелационо подрачје, се заклучува дека соодветно се третирани овие спорови со мал број на исклучоци.

1.3. Квалитет на судски одлуки на национално ниво

Од квантитативната анализа и добивањето на резултатите за Ик, како што е погоре изложено, по апелационите подрачја на четирите апелациони судови во земјава добиени се следните резултати:

- апелационо подрачје на Апелационен суд Битола Ик - 5.00;
- апелационо подрачје на Апелационен суд Гостивар Ик - 4.91;
- апелационо подрачје на Апелационен суд Скопје Ик - 4.67; и
- апелационо подрачје на Апелационен суд Штип Ик - 4.73;

Според добиените резултати Ик на национално ниво изнесува **4.82**.

Ако ја имаме предвид методологијата на ова истражување, како и случајно избраните одлуки за анализа од сите подрачја на апелационите судови во РСМ, кои може да се сметаат за соодветен репрезент на сите судски одлуки, задоволителен е резултатот на национално ниво.

Од објавените пресуди, кои се случајно одбрани од порталот на ВСРСМ, се стекнува впечаток дека сепак најголемиот притисок на судовите, во смисла на број на предмети е во апелационото подрачје на Апелациониот суд во Скопје, според бројот на објавените пресуди. Ова не е оправдување за добиениот резултат, затоа што се работи за сосема мали и нијансирани разлики во однос на другите апелациони подрачја, но сепак оптовареноста со голем број на предмети не може да се споредува со фактичката состојба на терен, каде одредени судии во помалите места имаат месечно предмети колку што судија во Скопје решава за еден ден.

На национално ниво веќе е апсолвирано прашањето, односно критериумот како по својата форма и структура треба да изгледа една судска одлука и овој параметар генерално е почитуван во целата земја, од сите четири апелациони подрачја.

Важен елемент кој се чини дека судовите, а посебно основните судови на сите подрачја го игнорираат, а со тоа се комплицира целата постапка, е фактот што во многу случаи се прескокнува фазата на претходно испитување на тужбата, нешто што е многу важно и што придонесува уште на почетокот да се расчистат многу важни процесни пречки и да се добие поекономичен и побрз начин на разрешување на судските спорови. Доколку редовно основните судови ја практикуваат оваа постапка на претходно испитување на тужбата, постапките би биле многу поефективни, или ќе се отфрли тужбата во оваа фаза или ќе продолжи постапката со објективни и воедначени критериуми кај сите апелациони подрачја. Со тоа, би се ставило крај на случаите каде за ист правен проблем, односно предмет на спорот во различни судови ќе се расправа според различни вредности на споровите, а ќе допринесе и за воедначеноста и единствена судска пракса.

Правната логика, е исто така многу битен конститутивен елемент на една судска одлука. Во само неколку одлуки од сите анализирани судски одлуки се има случено да правната логика не е на задоволително ниво и да се направи погрешна супсумпција и тоа или поради постоење на некоја правна празнина или поради несоодветност или незаконитост на подзаконските акти кои се во

сила или поради занемарување на европското законодавство, кое би требало веќе да е општо прифатено и во одредени случаи судската пракса поврзана со ЕКЧП похрабро да се применува на ваквите слабости кои постојат во нашиот правосуден систем.

Навистина ги разбираам дилемите кои одредени судии веројатно ги имаат кога треба да се одлучи според позитивните подзаконски акти, кај кои се забележува дека нешто не е како што треба, од една страна или од друга страна да се „ризикува“ со примена на судска пракса и на некој начин да се донесе правична но формално незаконита одлука. Од друга страна, за сите закони и подзаконски акти кои помалку или повеќе е очигледно дека не соодветствуваат со нашиот правен поредок, треба се повеќе чинители на правниот систем да се охрабруваат и да поднесуваат иницијативи пред Уставниот суд на РСМ заради поправање на ваквите прописи кои очигледно системот веќе ги има надраснато и се „производители“ на неквалитетни одлуки или на квалитетни одлуки за кои обичниот граѓанин ги чувствува како неправда.

2. Анализа на воедначеноста на судските одлуки во областа на граѓанското право

2.1. Заради анализа на воедначеноста на судските одлуки во областа на граѓанското право направена е анализа на 5 одлуки на апелациониот суд Битола, 7 одлуки на основните судови од апелационото подрачје на апелациониот суд Битола или вкупно 12 одлуки, 4 одлуки донесени од Апелациониот суд Гостивар, 8 одлуки донесени од основни судови на апелационото подрачје на Апелациониот суд Гостивар или вкупно 12 одлуки, 7 одлуки донесени од Апелациониот суд во Скопје, 13 одлуки на основните судови од Скопското апелационо подрачје или вкупно 20 одлуки, 4 одлуки донесени од Апелациониот суд Штип и 4 одлуки на основни судови од Штипското апелационо подрачје или вкупно за ова подрачје 8 одлуки. На национално ниво, вкупно 52 одлуки беа предмет на анализа од аспект на воедначеноста на судските одлуки. Дел од овие одлуки беа анализирани и од аспект на квалитет на судските одлуки погоре, бидејќи ги задоволуваа критериумите и по двата основи за анализа согласно на целите на овој проект.

Овие одлуки согласно на целите и задачите од методологијата се избрани како одлуки кои се донесени во периодот од 01.01.2017 година до 31.12.2020 година и каде една од странките во овие одлуки е граѓанин односно граѓани.

Правните прашања кои се опфатени и кои беа подобни за опсервација се од најразлична природа, прашања за кои Врховниот суд има начелни правни мислења, односно ставови или сентенци кои подолу ќе бидат третирани, се определување на вредноста на спорот, надомест на штета, исплата на надоместоци од работен однос, начелното правно мислење за исклучените корисници на топлинска енергија, уредност на поднесоци, а посебно тужбата како иницијален поднесок за отпочнување на парничната постапка и сл.

Напомената од погоре, дека несоработката од одговорните и повикани лица кај сите овие судови, важи и за прибирањето и на овие одлуки и исто како и одлуките за квантитативна и квалитативна анализа и овие одлуки се собрани од официјалната интернет страница на ВСРСМ, каде истите се објавени. Сите овие одлуки се одбрани по сосема случаен избор, со внимание за истите веќе од претходно да има востановена судска пракса, став, сентенца или мислење од ВСРСМ или европска пресуда која е донесена по апликација од наши граѓани.

2.2. Анализа на воедначеноста на судските одлуки на ниво на апелациони подрачја

2.2.1. Воедначеност на судските одлуки во апелационото подрачје Битола

Со анализа на одлуките донесени за ова апелационо подрачје според квантитативните показатели, согласно на методологијата се добиени следните резултати:

- Шифра 18B07A - 7.5;
- Шифра 19C08A - 0;
- Шифра 19C09A - 0;
- Шифра 19B10A - 0;
- Шифра 17B08O - 0;
- Шифра 19B07O - 6;
- Шифра 20B01O - 0;
- Шифра 20B02O - 0;
- Шифра 20B05O - 0;
- Шифра 20B09O - 0;
- Шифра 20B10O - 0;

Со ваквите квантитативни показатели на анализираните одлуки се добива индекс на воедначеност кој изнесува 1.22 на ниво на апелационото подрачје на Битолска апелација.

Во суштина, ако се направи споредба на добиените квантитативни резултати, според овој критериум на воедначеност во споредба со квалитетот на судските одлуки, ќе се забележи веднаш драстична разлика со оглед на тоа дека квантитативните мерила се определени и аплицирани на пресудите според иста методологија.

Во продолжение следуваат неколку одлуки од ова апелационо подрачје кои се покарактеристични и кои ќе бидат соодветен репрезентативен пример за тоа каков е ставот и праксата на судовите на ова апелационо подрачје.

Кај анализираната пресуда со Шифра 18B07A се работи за пресуда на Апелациониот суд Битола каде тужителите имаат поведено спор за утврдување на повреда на правото на еднаквост (дискриминација), повреда на правото на слободно движење во и вон територијата на РСМ, повреда на честа, угледот и

достоинството и надомест на нематеријална штета. При донесувањето на оваа пресуда Апелациониот суд изготвил исклучително квалитетна пресуда со високи квантитативни показатели, а бидејќи тужениот се повикува во оспорувањето на основаноста на тужбеното барање на „шенген бордер код“, овој суд го зема предвид овој пропис но основано констатира дека ваквиот пропис, бидејќи не е ратификуван од РСМ не може да биде предмет на анализа и примена во нашиот правен систем и оправдано ја отфрла неговата примена. За да биде оваа пресуда комплетна и издржана по сите критериуми на анализа според овој проект, Апелациониот суд овде можел слободно да се повика на европската конвенција за човекови права од каде може да црпи норми во смисла на непобитно уважување на тужбеното барање на тужителите.

Кај пресудата на истиот суд со Шифра 19C08A, предмет на тужбеното барање е надомест на нематеријална штета поради повреда на лични права, каде има тужба од тужителот и по истиот основ има противтужба на име надоместок на нематеријална штета за претрпени душевни болки поради повредена чест и углед, сторена со поднесување на законски неосновано тужбено барање за надомест на нематеријална штета според Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, од тужениот. Апелациониот суд сосема коректно и врз основа на доказниот материјал во списите на предметот ја има донесено оваа пресуда, но останува впечатокот дека многу срамежливо во своето образложение само наведува дека на вака утврдената фактичка состојба, првостепениот суд со примена на одредбите од чл. 2, чл. 7, 9, чл. 15 и 16 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, како и одредбите од чл. 6 ст. 1 и чл. 10 од Европската Конвенција за човекови права, нашол дека и тужбеното барање на тужителот и противтужбеното барање на тужениот, се неосновани и одлучил на начин како во изреката на побиваната пресуда. Овде свесно или несвесно е изоставена посигурна, појасна и суштински образложена примената на Европската Конвенција за човекови права, со што пресудата би била комплетна во вистинска смисла на зборот.

Следен пример за неприменување на судската пракса постои во пресудата со Шифра 19C09A на Апелациониот суд Битола каде предмет на спорот е надомест на нематеријална штета, вредност на спорот 150.000,00 денари, заради определување на справедлив паричен надомест за нематеријална штета поради повреда на личните права на тужителот, каде и покрај постоењето на Начелен правен став на ВСРМ од 04.03.2016 година, за штета предизвикана од каснување на куче, во овој случај судот не се повикал на овој став иако имал можност, а образложението во оваа смисла би било поиздржано иако во принцип се работи за законита и правилна пресуда со одличен квалитет според методологијата за анализа на тие показатели.

Во продолжение при анализата на воедначеноста на пресудата со Шифра 19B10A, каде има можност за примена на Начелното правно мислење на ВСРМ од 20.02.2018 година, кое се однесува на корисниците на топлинска енергија кои немаат статус на исклучени корисници и не треба да го плаќаат фиксниот дел од надоместот за топлинска енергија, овој суд ја пропуштил можноста да го вгради

ова начелно правно мислење при донесувањето на оваа одлука. Во оваа смисла, постои и репер донесен од Европскиот суд за човекови права во корист на граѓаните, на кои им е наметната обврската да плаќаат за топлинска енергија, иако не ја користат. Како што има посочено ЕСЧП, апликацијата била поднесена од сопственици на станови кои се жалат на тоа дека противправно им е наметната обврската да плаќаат за парното греење во колективните објекти за домување, односно во зградите во кои живеат, со што им се нарушиле загарантираните права за мирно уживање на сопственоста, на кое нешто упатува и Европската конвенција за човекови права. При анализа на одлуките од апелационото подрачје на Апелациониот суд Скопје веќе има некои пионерски почетоци на примената односно уважувањето на начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ, а постепено и Европската конвенција за човекови права наоѓа соодветен простор за примена при донесувањето на ваквите одлуки.

При донесувањето на одлуката со Шифра 20C02O на Апелациониот суд Битола имал можност со повикување на сентенцата Рев2.бр.532/2015 која е донесена на 12.5.2017 година да ја поткрепи својата одлука затоа што сосема е погодна и третира ист правен проблем кој што е претставен во одлуката на овој суд. Имено, во оваа сентенца е утврдено дека минимална висина на надоместок за годишен одмор согласно на член 12 став 4 од Законот за работните односи в.в со Колективен договор на работодавачот согласно чл.12 од ЗРО, правата од работен однос утврдени со Уставот, Закон и Колективен договор, неможат да се одземаат или ограничат со акти и дејствија на работодавачот се утврдува дека висината на надоместокот за годишен одмор се определува со Закон и Колективен договор и не може да се исплати во понизок износ од определениот. Токму во оваа правна работа на тужителот меѓу другиот дел на тужбеното барање за надоместоци како дел од тужбеното барање е исплатата на регрес за годишен одмор. Работодавецот се обидел на некој начин да ја избегне оваа обврска но со правилната примена на ЗРО на тужителот му е уважено тужбеното барање, а со оваа одлука првостепената пресуда е потврдена. Овде заради уште посилна аргументација би можело да дојде до повикување од страна на судот на оваа сентенца, бидејќи истата комплетно го третира овој правен однос.

Следуваат одлуки на основните судови од подрачјето на Апелациониот суд Битола од аспект на нивната воедначеност и како прва е одлуката со Шифра 17B08O која ја има донесено Основниот суд во Крушево.

Карактеристичен момент кој веднаш паѓа во очи е определената вредност на спорот за која ЗПП и законот за судски такси имаат одредби како се утврдува, кој треба да ја наведе, да ја утврди, до кога може да ја утврди и сл. Имено согласно на ЗПП член 33

(1) Ако тужбеното барање не се однесува на паричен износ, но тужителот во тужбата навел дека се согласува наместо исполнување на тоа барање да прими определен паричен износ, како вредност на предметот на спорот ќе се земе тој износ.

(2) Ако тужбеното барање се однесува на сопственички спорови, за определување на вредноста на спорот меродавна е прометната вредноста на имотот, предмет на спорот, што тужителот е должен да ја определи во тужбата.

(3) Ако во случајот од ставот (2) на овој член вредноста на предметот на спорот

тужителот очигледно ја определил многу високо или многу ниско, така што се поставува прашање за составот на судот или за правото на изјавување ревизија, судот најдоцна до закажување на подготвителното рочиште брзо и на погоден начин ќе ја утврди вредноста на спорот. Во сите други случаи, кога тужбеното барање не се однесува на паричен износ, како вредност на предметот на спорот се смета висината на таксената основица.

Во законот за судски такси глава III. УТВРДУВАЊЕ НА ВРЕДНОСТА ЗА НАПЛАТУВАЊЕ НА ТАКСА член 18 е определено дека (1) Таксите се плаќаат според вредноста на барањата, односно на предметот на спорот, кога таа може да се утврди, односно според вредноста определена со овој закон.

(2) За утврдување на вредноста на барањето, односно на предметот на спорот соодветно се применуваат одредбите од Законот за парничната постапка за утврдување на вредноста на предметниот спор заради определување на стварната надлежност, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(3) Вредноста на барањето, односно на предметот на спорот заради наплата на таксата (вонатамошниот текст: таксена основица), се утврдува според вредноста што ја имало барањето, односно предметот на спорот во времето на поднесувањето на поднесокот, односно преземањето на дејството.

Во член 25 е определено дека (1) Ако судот утврди, врз основа на претходно извршени потребни проверувања, дека вредноста на спорот за определување на таксената основица странката ја определила многу високо или многу ниско, судот најдоцна до закажување на подготвително рочиште брзо и на погоден начин ќе ја утврди вредноста на спорот.

Во наведената одлука вредноста на овој сопственички спор тужителот ја има утврдено на износ од 40.000.00 денари.

Ова правно прашање е многу важно, поради тоа што нашите судови имаат дијаметрално спротивни ставови по ова прашање. Поради неединственото толкување на одредбите од ЗПП и одредбите од законот за судски такси и ваквите невоедначени ставови, доаѓаме до ситуации кога за спор за утврдување на право на сопственост (сопственички спор) Основниот суд во Крушево ја води постапката со вредност на спорот од 40.000.00 денари, додека некој друг суд за истата оваа постапка вредноста на спорот ја определува на 10 милиони денари.

Заради ова Врховниот суд на РСМ, Оддел за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правните прашања од интерес за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр.79/05, бр.110/08, бр.83/09, бр.116/10), на седница одржана на ден 23.02.2015 година, донел неколку правни мислења меѓу кои и тоа дека судот може по службена должност да ја утврди вредноста на предметот на спорот која е меродавна за утврдување на составот на судот, правото на изјавување ревизија и во други случаи предвидени со Законот за парничната постапка, најдоцна до закажување на подготвително рочиште и дека во споровите кои се однесуваат на непарични побарувања, меродавна вредност е онаа која тужителот ја назначил во тужбата и на кој износ била платена судската такса, доколку утврдувањето на вредноста на спорот не е уредено на друг начин со Законот за парничната постапка. Токму заради ова правно прашање за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична

постапка Врховниот Суд на РСМ ги има донесено овие правни мислења, за да нема разногласие во примената на овие одредби. Од друга страна, ваквото нереагирање од страна на првостепениот суд на очигледно ниско утврдената вредност на овој спор е на граница на спротивност со чл. 3 ст. 3 од Законот за Парнична Постапка односно судот дозволил на штета на буџетот на РСМ странките недозволено да располагаат. Меѓу другото и заради ова судот како „господар на спорот“ треба по службена должност да се грижи за единствена примена на законите и за воедначеноста на судските одлуки и по ова прашање. Заради овие факти, оваа пресуда по ова прашање односно по примената на начелното правно мислење има добиено квантитативна оценка 0.

Во пресудата со Шифра 19B07O на Основниот суд во Битола повикувањето на одлуката на Одлуката на Уставниот суд на РСМ У.бр.94/2019 од 12 мај 2020 година, објавена во Сл.весник на РСМ бр.136 од 27.мај 2020 година со која се укинува член 18 став 2 од Законот за извршување, според кој извршителите пресметуваат камата на досудените трошоци во судската постапка содржани во извршната исправа -пресуда, сметано од донесувањето на извршната исправа со појаснување дека извршителите не можат да пресметуваат камата на трошоци ако тоа не е изречно наведено во извршната исправа. Ова повикување на оваа одлука, како репер не се однесува на главната работа која што е предмет на овој спор, но е позитивен пример од страна на првостепениот суд за внимавањето на позитивната судска пракса и одлуки на кои може да се повика заради единствена примена на правото.

Од тие причини, тужителот со барањето за надомест на трошоците истакнал и барање за каматата. Со оглед дека и барањето за надомест на процесни трошоци е парично побарување, судот сметал дека тужителот има право на законска камата согласно член 266 од ЗОО доколку постои задоцнување во плаќањето. Од истите причини, судот го задолжил тужениот да му исплати на тужителот процесни трошоци во вкупен износ од 64.926,00 денари, во' рок од 8 дена по приемот на пресудата, а доколку тоа не го стори, по истекот на овој рок е должен да плати законска казнена камата во висина на референтната каматна стапка на Народната банка на РСМ што за секое полугодие важела на последниот ден од полугодието што му претходело на тековното полугодие, зголемена за 8 процентни поени на овој износ до конечната исплата.

Следна пресуда за анализа од аспект на воедначеноста е пресудата со Шифра 20B02O донесена од страна на Основниот суд Охрид и која го третира прашањето на надомест на материјална и нематеријална штета за претрпени физички болки, претрпен страв, како и на име душевна болка поради намалена животна активност предизвикана од каснување од куче за која Врховниот суд на РСМ на ден 04.03.2016 година има донесено начелно правно мислење по ова правно прашање, доколку кај судовите се јавува дилема во поглед на пасивната легитимација на тужените.

Поради тоа што во пракса се појавуваа дилеми, по однос на тоа кој е легитимиран да има пасивна легитимација во ваквите спорови, Врховниот суд на РСМ го има донесено ова начелно правно мислење, но овој суд при донесувањето

на одлуката, воопшто не се повикува веројатно, затоа што ниту тужениот не приговарал на оваа околност.

Понатаму уште една одлука кај која е нејасно како е определена вредноста на спорот кога се работи за сопственички спор, а по ова прашање Врховниот суд на РСМ, Оддел за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правните прашања од интерес за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр79/05, бр.110/08, бр.83/09, бр116/10), на седница одржана на ден 23.02.2015 година, донел неколку правни мислења меѓу кои и тоа дека судот може по службена должност да ја утврди вредноста на предметот на спорот, која е меродавна за утврдување на составот на судот, правото на изјавување ревизија и во други случаи предвидени со Законот за парничната постапка. Токму, заради ова правно прашање, за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична постапка ВСРСМ ги има донесено овие правни мислења. Доколку се разгледа пресудата може да се види дека се работи за утврдување на правото на сопственост на градежно изградено земјиште, земјиште под зграда, за објект кој се наоѓа на тоа земјиште, што значи дека во оваа постапка предмет на спорот се неколку недвижности за кои никако не би можело да се согласиме дека нивната вредност изнесува 200.000.00 денари колку што има наведено тужителот во тужбата.

Овде стојат истите забелешки од погоре, дека прениско е определена вредноста на овој спор, а уште повеќе што согласно на вториот начелен став наведен погоре во споровите кои се однесуваат на непарични побарувања, меродавна вредност е онаа која тужителот ја назначил во тужбата и на кој износ била платена судската такса, доколку утврдувањето на вредноста на спорот не е уредено на друг начин со Законот за парничната постапка. Ако во овој случај е јасно, а неспорно е дека со ЗПП на друг начин е уредено определувањето на вредноста на спорот, а згора на тоа ЗПП има одредби кои определуваат дека доколку има повеќе тужбени барања, вредноста на предметот на спорот се определува со собирање на вредностите на секое барање посебно. Заради тоа, оваа судска одлука не е услогласена ниту со начелното правно мислење на ВСРСМ, а ниту пак со ЗПП.

Во одлуката со Шифра 20В100 на Основниот суд Струга е карактеристично тоа што за ова правно прашање ВСРСМ има донесено заклучок од од 11.09.2015 година, каде по извршена проверка на одлуките на Врховниот суд на Република Македонија Рев2 бр. 69/2014 од 04.02.2015 година и Рев2 бр.484/2014 од 19.02.2015 година, констатирано е отстапување од судската практика во одлуката на Врховниот суд на Република Македонија Рев2.бр.484/14. Во оваа пресуда се работи токму за ваков правен проблем. Имено, овде се укажува на разлика во примената на член 203 од Законот за сопственост и други стварни права во судската практика.

Врховниот суд на Република Македонија со пресуда Рев2 бр.484/2014 од 19.02.2015 година ја усвоил ревизијата на тужителот и ја преиначил пресудата на Апелациониот суд Гостивар, така што жалбата на тужениот е одбиена како неоснована, а пресудата на првостепениот суд во усвоениот дел е потврдена.

Според образложението на наведената пресуда, Врховниот суд на Република Македонија при примената на материјалното право, се повикува на одредбата од член 203 став 1 од Законот за сопственост и други стварни права, според која сопственикот на послужната ствар има право на надомест за утврдена службеност. Притоа, во пресудата на Врховниот суд се наведува дека „... во конкретниот случај тужителот како сопственик на послужната ствар бара исплата на надомест за утврденото право на службеност на предметната недвижност, па со оглед на тоа што правото на службеност е апсолутно стварно право кое не застарува, правилен е заклучокот на првостепениот суд дека не постои застареност на тужбеното барање на тужителот...“. Меѓутоа Врховниот суд на Република Македонија со пресуда Рев2 бр.69/2014 од 04.02.2015 година, ревизијата на тужителот ја одбил како неоснована. При тоа, во пресудата на Врховниот суд се наведува дека „... тужбеното барање на тужителот е парично, односно надомест за воспоставена службеност. Со ниту еден друг член од Законот за сопственост и други стварни права не е регулирано во кој рок застарува ова право, па во ваков случај според Врховниот суд на Република Македонија важат општите одредби за застареност, предвидени со Законот за облигационите односи...“ Оттука, со примена на одредбата од чл 360 од Законот за облигационите односи, Врховниот суд заклучува дека правилно прифатиле пониските судови дека побарувањето на тужителот е застарено од причина што тужбата е поднесена по истекот на општиот рок од 5 години, со оглед дека тужителот недвижноста ја стекнал по пат на наследување од неговиот татко со веќе воспоставена службеност, па од моментот кога го остварил корисничкото право (1983 година), до поднесување на тужбата (23.05.2011 година) е поминат период повеќе од 30 години. Во досегашната судска практика на Врховниот суд на Република Македонија во слична фактичка и правна ситуација, изразено е стојалиште дека тужбеното барање кое се однесува за надоместок за комунално техничка или индустриска службеност претставува парично побарување, кое според општите одредби од Законот за облигациони односи застарува во рок од 5-пет години. (пресуда на ВСРМ Рев. бр.489/2009 од 02.07.2009 година). Имајќи го ова предвид, овој суд при донесувањето на оваа одлука би имал уште еден аргумент повеќе при одбивањето на тужбеното барање на тужителот, затоа што се работи за речиси идентична правна ситуација.

Како што може да се забележи, од обезбедените одлуки за ова апелационо подрачје и од нискиот степен на воедначеност кој произлезе од квантитативното оценување на секоја поединечна одлука, може да се констатира дека на ова апелационо подрачје се прават напори за посериозни почетоци за примена и на судската пракса како извор на правото, со напомена ваквиот тренд да биде поддржан од надлежните чинители на правото, од повисоките судови и одлуките кои во себе содржат повикување на било каква соодветна судска пракса да бидат ценети како одлуки со повисок квалитет.

2.2.2. Воедначеност на судските одлуки во апелационото подрачје Гостивар

Со анализа на одлуките донесени за ова апелационо подрачје според квантитативните показатели согласно на методологијата се добиени следните резултати:

- Шифра 18Г06А - 0;
- Шифра 18Г06А - 0;
- Шифра 20Г05А - 0;
- Шифра 18Г06А - 0;
- Шифра 17Г10О - 0;
- Шифра 17Г11О - 0;
- Шифра 17Г12О - 0;
- Шифра 19Г03О - 0;
- Шифра 19Г09О - 0;
- Шифра 20Г04О - 0;
- Шифра 20Г05О - 0;
- Шифра 20Г06О - 0;

Ваквите показатели на анализираните судски одлуки укажуваат дека пресудите донесени на подрачјето на Апелациониот суд во Гостивар, воопшто не се воедначени со судската пракса, односно за правните прашања за кои има судска пракса воопшто нема повикување на истата.

Ваков пример за невоедначеноста на судската пракса е одлуката на Апелациониот суд Гостивар со Шифра 18Г06А кај која предмет на тужбеното барање е надомест на име нематеријална штета и тоа за претрпени физички болки, за претрпен страв, за претрпени душевни болки поради намалена животна активност со казнена камата сметана на вкупниот досуден износ согласно на позитивните прописи, како и за материјалната штета со камата сметано од денот на поднесување на тужбата, а на вкупниот износ на нематеријална штета од денот на пресудувањето. По ова правно прашање Врховниот суд на РСМ го има донесено начелното правно мислење од 04.03.2016 година кое е наведено и за него е коментирано и погоре при анализа и на други судски одлуки, а повикувањето на истото од страна на првостепениот суд би значело поголема воедначеност и примена на судската пракса како извор на правото.

При анализа на воедначеноста на одлуката со Шифра 18Г06А, чиј предмет на спорот е надомест за експропирано земјиште, за кое правно прашање правно мислење има донесено Одделот за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правните прашања од интерес за единствена примена на правото и воедначување на судската практика, на седница одржана на ден 26.02.2016 година, според кое надоместокот за експроприрана недвижност во постапката пред судот, се определува по пазарната вредност според видот и карактерот на недвижноста во времето на експропријацијата, врз основа на податоците од Катастарот на недвижности, независно од тоа за кои потреби и намена се експроприра таа недвижност. При донесувањето на оваа одлука судот во целост ги има испочитувано сите правила и прописи од законот за вонпарнична постапка, од законот за експропријација и донесената одлука е

правилна и законита, но со оглед на тоа дека ова правно мислење е со понов датум би можело значително да придонесе во воедначувањето на примената на законите.

Кај одлуката со шифра 20Г05А донесена по повод жалбата на тужениот единица на локалната самоуправа предмет на спорот е надомест на штета причинета од кучиња скитници за која заради воедначување на судската практика, на седница одржана на ден 04.03.2016 година ВСРСМ има донесено начелно правно мислење.

И во овој случај, повикувањето на овој репер би допринел до воедначување на одлуките кои се донесуваат по ова прашање.

Слична е состојбата и кај следниот предмет за анализа на воедначеноста со шифра 18Г06А, каде се работи за скоро идентична ситуација, односно правно прашање каде судот, исто така, не го има употребено при својата аргументација наведеното правно мислење на ВСРСМ.

При анализа на воедначеноста со судската пракса на судската одлука на Основниот суд Гостивар овде со шифра 17Г10О, може да се констатира дека оваа постапка е завршена со решение со кое поднесената тужба на тужителот се отфрла како неуредна. Судот при предходно испитување на тужбата согласно чл.266 од ЗПП, од увид во тужбата и приложените докази, утврдил дека истата не содржи сето она што е потребно за да може судот да постапи по неа, кон тужбата не доставил доказ за лична идентификација на тужителот, фотокопие од валидна лична карта на тужителот, и ако кон истата доставил фотокопие од неважечка лична карта на тужителот, со рок на важење до 12.01.2006 година. Со оглед на тоа што тужбата не содржи сето тоа што е потребно согласно чл.98 ст.3 од ЗПП, а согласно чл.101 ст.1 од ЗПП поднесоците кои се поднесени од полномошник, а кои се неразбирливи или не ги содржат податоците од членот 98 ставовите (3), (4), (5) и (8) на овој закон или не се поднесени во доволен број примероци кога тие се поднесени во писмена форма, судот ќе ги отфрли.

Во оваа смисла е и донесената сентенца од Врховниот суд на РСМ Сентенца, значајна одлука на ВСРСМ Рев3.бр.20/2014 год. каде и овој суд согласно член 98 став 3 од Законот за парничната постапка смета дека поднесоците мораат да бидат разбирливи и мораат да го содржат сето она што е потребно за да може да се постапи по нив. Тие особено треба да содржат: означување на судот, име и презиме поткрепени со доказ за лична идентификација, живеалиште, односно престојувалиште на странките, односно фирмата и седиштето на правното лице запишани во Централниот регистар на Република Македонија или друг регистар поткрепени со доказ од соодветниот регистар, нивните законски застапници и полномошници, ако ги имаат, предмет на спорот, вредноста на спорот, содржина на изјавата и потпис на подносителот, односно електронски потпис, е-меил адреса и контакт телефон.

Согласно член 101 став 1 од истиот закон поднесоците кои се поднесени од полномошник, а кои се неразбирливи или не ги содржат податоците од член 98 ставовите (3), (4), (5) и (8) на овој закон или не се поднесени во доволен број примероци кога тие се поднесени во писмена форма, судот ќе ги отфрли.

Имајќи ги во предвид цитираните законски одредби, како и фактот дека предметната тужба била поднесена од страна на тужителот преку полномошник-адвокат и притоа истата не содржи податоци во писмена форма за фирмата и седиштето на правното лице запишано во Централен регистар на Република Македонија, поткрепени со доказ од соодветниот регистар, произлегува дека правилно заклучиле пониските судови дека тужбата не ги содржи сите потребни податоци предвидени во член 98 став 3 од Законот за парничната постапка, поради што истата ја отфрлиле, согласно член 101 став 1 од истиот закон. Оваа сентенца се однесува за правни лица но истите одредби се применуваат и кога се работи за физички лица кои се тужители во спор, а тужбата ја поднесуваат преку полномошник адвокат.

Сите овие забелешки и коментари се однесуваат и на одлуката на истиот суд која во оваа анализа ја има шифрата 17Г11О, бидејќи се работи за сосема идентична правна ситуација односно согласно на законот поднесоците кои се поднесени од полномошник, а кои се неразбирливи или не ги содржат податоците од член 98 ставовите (3), (4), (5) и (8) на овој закон или не се поднесени во доволен број примероци кога тие се поднесени во писмена форма, судот ќе ги отфрли. Во праксата, неретко судовите имаа обичај да ја прескокнуваат фазата на претходно испитување на тужбата, која е од особено значење за правилниот тек на судската постапка. Имено, доколку судот ја прескокнал оваа фаза обично доаѓа до закажување на подготвително рочиште или рочиште за главна расправа, а неретко и ваквите формални недостатоци на кои би приговарал тужениот ги одбива како неосновани, па кога веќе тужениот ќе мора да се впушти и во материјално расправање по тужбата потоа е веќе доцна за вакви приговори. Истото се случува и со правилното утврдување на вредноста на спорот, за кое прашање има забелешки кон некои од погоре анализирани одлуки, па поради овие и слични прашања фазата на претходно испитување на тужбата е особено важна.

При донесувањето на одлуката на Основниот суд Гостивар во оваа анализа под Шифра 19Г03О, предмет на спорот е утврдување на правото на сопственост, при што ако направиме споредба со погоре анализирани одлуки поврзани со ова правно прашање може да се види разлика и отстапување при определување на вредноста на спорот. По ова прашање Врховниот суд има донесено правни мислења од 23.02.2015 година, со кои за различни ситуации има донесено своивидувања за начинот на определување на вредноста на спорот. Во принцип не е спорно дека има и признание од страна на тужените, дека се работи за целосно реализиран договор согласно на чл. 65 од ЗОО, но заради единствена примена на правото на целата територија на РСМ би било во ред кога овој суд при претходното испитување на тужбата меѓу другите дејствија за претходно испитување правилно би ја имал утврдено вредноста на овој спор.

Одлуката со шифра 19Г09О е решение на Основниот суд Гостивар со кое тужбата на тужителот се отфрла како неуредна затоа што Овој суд во фаза на претходно испитување на тужбата, утврдил дека тужбата на тужителот поднесена преку полномошник е неуредна, поради тоа што во составот на тужбата не било

внесено местото на живеење на тужителот и матичниот број на тужителот не бил поткрепен со доказ за лична идентификација, не бил доставен доказ копие од лична карта или пасош на тужителот. Во составот на тужба седиштето на прво тужениот О. Г. на булевар Б. Ѓ. број... застапуван од овластено лице Градоначалник А. Т. од Г. и Ј. п. К. Ц.О.Г., не бил поткрепен со доказ, не била доставен тековна состојба запишани во централниот регистар на Република Македонија или друг регистар поткрепени со доказ од соодветниот регистар како правно лице. За второ тужениот Ј. п. К. Ц.О.Г. не било внесено седиштето, не бил наведен единствениот матичен број на субјектот на уписот ЕМБС за правните лица, не е доставен доказ тековна состојба запишани во централниот регистар на Р. М. или друг регистар поткрепени со доказ од соодветниот регистар како правно лице. Во списите на предметот, приложените докази кон тужбата, не биле приложени во доволен број на примероци. Сето ова е во согласност со одредбите од ЗПП но се чини дека ваквата пракса почна да се применува откако Врховниот суд на РСМ го има донесено наведеното правно мислење.

Анализата на одлуката на основниот суд Кичево со шифра 20Г04О со која се одлучува по тужба на работник за исплата на регрес за годишен одмор се однесува на правно прашање за кое Одделот за граѓански дела на Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правното прашање за право на надомест за исхрана и за регрес за годишен одмор по влегувањето во сила на Законот за работните односи ("Сл.весник на РМ" бр.62/05), на седницата одржана на ден 25.05.2010 година, го усвоил заклучокот дека „По стапувањето во сила на Законот за работните односи ("Сл.весник на РМ" бр.62/05), нема основ за исплата на регрес за годишен одмор, доколку не е предвидено со колективен договор. Со ваквиот многу краток и јасен заклучок, односно со повикувањето на судот на овој репер и со утврдување дека тужениот нема потпишано поединечен колективен договор на ниво на работодавач со основачот - Општина М.Брод и репрезентативниот синдикат кај работодавачот, многу поедноставно и полесно би било образложувањето на ваквата одлука, а и наведената пресуда би била многу полесна за испитување во смисла на суштествени повреди од чл. 343 ст. 2, т. 14 од ЗПП.

Анализата на следната одлука на Основниот суд Кичево со шифра 20Г05О е идентична со погоре направените анализи на одлуки кои се однесуваат на надомест на штета предизвикана од каснување на куче заради воедначување на судската практика, на седница одржана на ден 04.03.2016 година ВРСМ има донесено начелно правно мислење кое судот го нема искористено како репер при донесување на наведената одлука. Во оваа смисла е донесена и одлуката со шифра 20Г06О на истиот суд, овде солидарно се тужени и општината и Јавното претпријатие кое е одговорно за популацијата и грижата за бездомните кучиња но сепак судот не го применил ова начелно правно мислење во смисла на воедначување на судските одлуки.

Карактеристика на ова апелационо подрачје е дека воопшто нема повикување на судска пракса. Во воведот на оваа анализа е констатирано дека во процесот на прибирање на одлуките немаше никаква соработка од надлежните и

овие одлуки се собрани од порталот на ВСРСМ, па така останува резервата дека можеби во пракса и на терен ситуацијата не е баш ваква како што произлегува од оваа анализа, но во секој случај потребно е да се поработи на оваа проблематика во ова апелационо подрачје.

2.2.3. Воедначеност на судските одлуки во апелационото подрачје Скопје

Со анализа на одлуките донесени за ова апелационо подрачје, според квантитативните показатели согласно на методологијата се добиени следните резултати:

- Шифра 16C10A - 0;
- Шифра 17C04A - 0;
- Шифра 19C07A - 0;
- Шифра 18C12A - 6;
- Шифра 19C07A - 0;
- Шифра 19C08A - 0;
- Шифра 19C09A - 0;
- Шифра 15C12O - 6;
- Шифра 17C09O - 0;
- Шифра 18C01O - 7.5;
- Шифра 18C13O - 0;
- Шифра 19C04O - 7.5;
- Шифра 19C08O - 0;
- Шифра 19C16O - 7.5;
- Шифра 20C02O - 7.5;
- Шифра 20C03O - 4.6;
- Шифра 20C05O - 0;
- Шифра 20C07O - 0;
- Шифра 17C09O - 0;
- Шифра 20C15O - 7.5;

Со анализа на овие квантитативни податоци може да се добие резултат на воедначеност на одлуките од апелационото подрачје со индекс на воедначеност од 2.8.

При донесување на одлуката со шифра 16C10A апелациониот суд Скопје не се повикал на правното мислење на ВСРСМ од 28.10.2013 година, каде јасно е определено како се пресметува надомест за неовластено преземање на електрична енергија, како што тужениот тврди од исклучено и неактивно броило. Доколку навистина било исклучено и неактивно броилото, тоа значи дека тужениот го манипулирал, а доколку истиот го манипулирал во тој случај треба да се примени наведеното начелно правно мислење на ВСРСМ. Токму тоа и се случило во конкретниот случај, односно тужителот го исклучил тужениот откако констатирал дека на одјавеното - исклучено броило од страна на тужениот има регистрирано потрошувачка на електрична енергија што не би можело да се случи

доколку е исклучено, односно неактивно, без определена манипулација од тужениот, така што имајќи предвид дека тужениот го манипулирал броилото и самото поставено тужбено барање во конкретниот случај е прениско поставено од страна на тужителот.

Со анализата на пресудата со шифра 17C04A која ја донел апелациониот суд Скопје се испоставува дека неколку факти се важни за донесувањето на ваквата одлука со која е уважена жалбата на тужителот. Како прво, на кој датум е поднесена тужбата, како второ, дали поднесувањето на тужбата до месно ненадлежен суд влијае на рокот за застареност и како трето, какво побарување е предмет на овој спор? Дали се работи за повреда на правата од работен однос кои можат да се јават во најризлични облици: неисплата на плата или нејзино скратување; прекувремена работа; скратување на годишен одмор; распоредување на друго работно место; незаконита суспензија; незаконит престанок на работен однос и други. Рокот за застареност на паричните побарувања на работникот што тој со тужба до судот ги истакнува спрема работодавецот, поради повреда на правата од работен однос и поради повреда при работа, се оценува според посебните рокови за застареност на побарувањата за надомест на штета одредени во Законот за облигационите односи, гласи суштината на ова правно мислење на Врховниот суд. Штом ова мислење упатува на ЗОО согласно на член 377 Застапувањето се прекинува со подигање тужба и со секое друго доверителово дејствие преземено против должник пред суд или пред друг надлежен орган заради утврдување, обезбедување или остварување на побарувањето. Со ова, неспорно се утврдува дека тужителот ја има поднесено тужбата на еден ден пред истекот на законскиот рок.

Анализираната пресуда на Апелациониот суд со шифра 18C11A го третира проблемот со исклучените корисници на услугите на тужителот дистрибутер на топлинска енергија. Оваа пресуда е донесена на 26.04.2018 година, во време кога било актуелно и два месеци пред тоа донесеното правно мислење на Врховниот суд од 20.02.2018 година со кое Станарите кои никогаш не биле приклучени на систем на топлинска енергија, не склучиле договор за снабдување со топлинска енергија и немале поставено внатрешна инсталација од снабдувачот на топлинска енергија, немаат статус на исклучени пасивни потрошувачи и со тоа не треба да плаќаат надомест за ангажирана моќност (фиксен дел од надоместокот за топлинска енергија). Од изведените докази кои се наведени во пресудата јасно се гледа дека тужената нема склучено договор за снабдување, нема внатрешна инсталација за користење на топлинска енергија, а згора на тоа доставила и вешт наод и мислење дека нема кондукција на топлинска енергија, од друга страна тужителот не поднел доказ дека некогаш имале склучено некаков договор, па спрема тоа за неа не треба да важат правилата на тужителот.

Пресудата на истиот суд со шифра Шифра 18C12A е одличен пример како со примена на начелниот став на Врховниот суд од 28.10.2013 година многу лесно се разрешуваат дилеми во поглед на правните прашања кои со одредени прописи може различно да се толкуваат. Правното мислење за висината на надоместокот на штетата во смисла на член 178 став 2 од Законот за облигационите односи

Врховниот суд смета дека треба да се определува според цените во времето на донесувањето на судската одлука, освен ако нешто друго не е утврдено со закон. При утврдено неовластено користење на електричната енергија, висината на надоместокот што корисникот е должен да го плаќа, се пресметува согласно Мрежните правила за дистрибуција на електричната енергија, кои се донесени врз основа на член 77 од Законот за енергетика, а по претходно добиено одобрение од Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија. Во ваков случај определувањето на висината на надоместокот се смета како случај од член 178 став 2 од Законот за облигационите односи кога со закон е утврдено нешто друго, па на тужителот му следува надомест за обична штета и надомест за изгубена корист.

Следната пресуда со шифа 19C07A се однесува на проблематиката како пресудата погоре со шифра 18C11A и го третира истиот проблем на пасивните потрошувачи на топлинска енергија, а сличностите помеѓу овие две одлуки се што ниту една од нив не се повикува на начелното правно мислење од февруари 2018 година на ВСРМ. Оправдано се поставува прашањето како е можно за ист правен проблем, за ист правен основ каде тужени се физички лица да постојат две различни одлуки. Па токму и заради ваквата невоједначена пракса по однос на овие типски спорови Врховниот суд го има донесено правното мислење наведено погоре. Сите овие дилеми ќе се разрешат со едноставно следење на начелните правни ставови, мислења и заклучоци на Врховниот суд, иако можеби не се задолжителни.

Понатаму во следната одлука со шифра 19C08A, апелациониот суд одлучувал по жалби на прво и второтужениот, кои во жалбата се повикуваат на немање на пасивна легитимација, нешто за што Врховниот суд во начелното мислење од 04.03.2016 година експлицитно го елаборира при што судот смета дека во ваквите случаи „солидарно одговорни за надомест на штета причинета од каснување од куче скитник се општината, односно Градот Скопје и Јавното комунално претпријатие или друго правно лице, на кое со договор му е доверено собирањето на кучиња скитници и нерегистрираните кучиња. Одлуката на Апелациониот суд во секој случај е правилна и законита, бидејќи има направено сосема правилна супсумпција и ги има применето сите релевантни прописи кои како резултат би ја дале донесената пресуда и останува констатацијата дека со ваква правилна примена на материјалното право во некои случаи нема ни потреба да се повикува на начелното мислење на Врховниот суд, но сепак повикувањето на начелното мислење допринесува до поедноставување на работите, бидејќи во образложението на правното мислење на Врховниот суд се наведени сите прописи кои и судот при донесувањето на оваа одлука ги има применето, а од друга страна придонесува и за една друга придобивка, а тоа е воедначеноста или за исти или слични правни односи да се добие резултат иста или слична пресуда. Се разбира, висината на надоместокот на штетата се утврдува спрема секој индивидуален случај во согласност со проценката на висината на штетата утврдена со вештиот наод и мислењето од соодветната стручна област. Поради неповикувањето на судот на начелното мислење оваа одлука за критериумот на воедначеност е оценета со нула.

Одлуката на Апелациониот суд со шифра 19C09A, која основано е вратена на првостепениот суд на повторно разгледување и одлучување е поврзана со правното мислење на Врховниот суд од 04.03.2016 година за која има коментар погоре кон претходната одлука со шифра 19C08A, но овде првостепената пресуда се укинува поради немање на причинско - последична врска помеѓу причинетата штета и кој е одговорен за причинувањето на истата, односно со сигурност не е утврдено дали се работи за куче скитник во кој случај би биле одговорни и прво и второ тужениот или се работи за куче на сопственик, па во тој случај би била исклучена одговорноста на тужените.

Пресудата со шифра 15C12O на Основниот суд Скопје е вистински пример за придобивките од следењето на начелните правни мислења и другата судска пракса на Врховниот суд од страна на сите судови, односно пример за воедначеност но и за напорите кои ги вложил првостепениот суд за подобрување и поквалитетно правораздавање. Во оваа смисла правилно е применето правното мислење на Одделот за граѓански дела при Врховниот суд на РМ од 23.02.2015 година, според кое судот по поднесениот приговор, постапува и расправа само за фактите во побиваниот дел од решението, но во рамките на барањето содржано во решението со кое се дозволува извршување, судот мериторно одлучил во рамките на донесеното решение за платен налог и не прифатил да одлучува по прецизираното тужбено барање во делот со кој се бара законската казнена камата да тече од 30.06.2010 година, туку од 30.11.2010 година, со оглед дека со прецизираното тужбено барање во овој дел законската казнена камата се побарува и за период што не е опфатен со дозволениот платен налог.

Во продолжение следува анализата на пресуда со шифра 17C09O во која Основниот суд Скопје 2 – Скопје го задолжува тужениот со фиксен дел од надомест за ангажирана моќност, нешто за што имаше коментар и погоре, но во сосема друг контекст. Начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ е донесено на 20.02.2018 година, што значи подоцна од донесувањето на оваа пресуда и не можело да се примени тогаш од оваа практична причина која е наведена овде, но оправдано се поставува прашањето дали првостепениот суд можел директно да ја примени Европската Конвенција за човекови права.

РС Македонија ја има ратификувано ЕКЧП. Тоа значи дека истата треба директно да се применува, односно земјата потписничка треба да обезбеди услови за нејзина непречена примена.

Судот при правораздавањето треба да има сенс за нашиот правен систем и поредок како една целина, односно основните начела да ги побара и пронајде уште во поопштите државни акти како што е Уставот на РСМ, па од тука да продолжи кон другите прописи кои вршат расчленување и дообработка на овие уставни начела. Почнувајќи со едно вакво размислување темелните вредности во Уставот се определени во член 8, а тоа се основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати со меѓународното право и утврдени со Уставот. Тие слободи, а во овој случај права се уредени во чл. 30 каде се гарантира правото на сопственост и правото на наследување.

Сопственоста создава права и обврски и треба да служи за добро на

поединецот и на заедницата и никому не можат да му бидат одземени или ограничени сопственоста и правата кои произлегуваат од неа, освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон. Оправдано се поставува прашањето за овој случај како судот измерил колку треба да му биде ограничено правото на сопственост на поединецот за сметка на јавниот интерес и што е во случајот јавен интерес. Дали јавен интерес е профитот на еден приватен правен субјект и дали тој треба да биде ставен пред правото на приватната сопственост. Овде очигледно е дека судот ги има занемарено основните и темелни вредности од Уставот на РСМ, Европската конвенција за човекови права што подоцна ќе се покаже со донесувањето на одлуката на ЕСЧП Стрезовски против РСМ, а во прилог на ова се и ПРАВНОТО МИСЛЕЊЕ на ВСПСМ од 07.10.2019 година каде ВСПСМ е на став дека судска одлука не може да се заснива на пропис кој не постои во правниот поредок на РСМ.

Упорноста на тужителот во овие спорови не престанува овде и преку донесување на нови правила се обидуваат да ја заобиколат пресудата Стрезовски против РСМ, сите начелни правни ставови и мислења на ВСПСМ, како и одлуките на Уставниот суд на РСМ, па така наметнуваат невозможни обврски на „пасивните потрошувачи“ што треба да ги преземат за да се ослободат од обврски кон услуги кои ниту ги барале ниту склучиле договор, ниту истите ги користат. Поради тоа во оваа одлука отсутствува чувството на овој суд и заштитата на мирното уживање на правото на сопственост.

Следната пресуда со шифра 18C01O го има за предмет истото прашање и со примена, односно повикување на начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ, овој суд правилно го решава и тоа сосема поинаку од претходната одлука на истиот суд, со што се потврдува разногласието и невоедначеноста на одлуките по ова правно прашање.

Пресудата со шифра 18C13O се однесува на досудена нематеријална штета за каснување од куче скитник за кое правно прашање има правно мислење на одделот за граѓански дела од 04.03.2016 година на ВСПСМ. Од образложението е видно дека во текот на постапката тужените странки дебатираат помеѓу себе и судот околу пасивната легитимација, а првостепениот суд ја пропуштил приликата со примена на правното мислење за ваквите случаи многу едноставно да го образложи својот правилен став. Во овој случај одлуката на првостепениот суд е законита и правилна, но за волја на вистината досудениот надомест од 185.000.00 денари во споредба на оваа одлука со сите други од ова апелационо подрачје и од другите апелациони подрачја е преголема. Во принцип, околу досудувањето на висината на надоместот на штета треба да преовлада слободното судиско уверување, но сепак досудениот износ треба да биде во некои логични и нормални рамки. Решението во делот на трошоците е спротивно на начелното мислење на ВСПСМ во делот за трошоци за објава на пресудата, но ова правно мислење е донесено на 07.10.2019 година и за овој дел не би требало да има забелешки, но со директна примена на чл. 6, ст. 1 од ЕКЧП се подразбира дека пресудата треба да биде објавена.

Следната пресуда во оваа анализа означена под шифра 19C04O го третира истиот проблем како и претходната, но со таа разлика што овде судот донел целосно законита, правилна, квалитетна и воедначена пресуда, што значи квалитетна пресуда спореди сите критериуми и правилно е определен надоместот на штета, иако се работи за слободно судиско уверување кога го определил на 110.000.00 денари.

И наредната пресуда во анализата се однесува на истото правно прашање, каде е евидентно дека пресудата е правилна, законита, но во делот на повикувањето на начелното правно мислење наведено погоре е невоедначена, посебно што овој конкретен спор е со тројца тужени, а за еден од тужените тужителката во текот на постапката го има повлечено тужбеното барање. Токму поради тоа, што тужителот утврдил со кое јавно претпријатие првотужениот има склучено договор за оваа област, спрема третотужениот во текот на постапката го повлекол тужбеното барање. Што се однесува до делот на висината на уваженото тужбено барање, овде на име на нематеријална штета се досудени вкупен износ од 65.000.00 денари. Нема потреба од коментар ако се направи споредба со погорните примери на пресуди и висината на досудениот надомест на штета, иако секој случај е сам за себе, односно се работи за различен тип на повреда, интензитет на траење на болките, стравот и намалената животна активност.

И во следната пресуда со шифра 19C16O првостепениот суд одлучувал за спор за кој ВСРСМ има заземено начелно правно мислење од 04.03.2016 година, а во делот на анализата за воедначеност во целост има донесено правилна, законита и одлука во која се повикува на донесеното правно мислење на ВСРСМ, па ова и концизно, конкретно и јасно го изложува во својата одлука. Досудениот надомест на штета е во висина од 75.000.00 денари што кореспондира со досудениот надомест од претходно анализираната пресуда.

При анализата на следната пресуда кај која важна улога игра за нејзината воедначеност мислењето на ВСРСМ од 20.02.2018 година, првостепениот суд во пресудата со шифра 20C02O има донесено правилна, законита и воедначена пресуда со општите правни правила и начелното мислење на Врховниот суд спомнато погоре на кое во истата се има повикано.

Истите карактеристики, па дури и уште повеќе може да се констатира дека направил основниот суд Скопје во следната пресуда со шифра 20C03O, а преку повеќето наведени и анализирани пресуди по ова правно прашање можеме да го согледаме и развојот на воедначеноста, развојот на правните сфаќања и на судечките судии, посебно и од оваа пресуда каде судот покрај повикувањето на начелното правно мислење, се повикува и на пресудата на Европскиот суд за човекови права во оваа одлука, што претставува чекор напред во развојот на воедначеноста на одлуките и треба да биде пример кој ќе се следи и од другите чинители на правото.

Во продолжение уште една пресуда со шифра 20C05O, кај која предмет на спорот е надомест на нематеријална штета предизвикана од каснување на куче

бездомник при чие изрекување судот определил надомест на штета во висина од 85.000.00 денари. Точно првостепениот суд констатира после наводите на странките и фактичката состојба дека како правно прашање се појавила пасивната легитимација на странките кои се тужени во овој спор. Имајќи го начелното правно мислење на ВСРСМ како наједноставна разрешница и средство за образложение овој суд го нема применето при донесувањето на оваа одлука, па во таа смисла одлуката не е воедначена. Износот кој го има досудено е во рамките на сума за која стои констатацијата дека е една од поголемите суми досудени во ваквите типски предмети по овој основ.

Пресудата со шифра 20C07O го третира истиот основ и исто како и во претходната преусда судот се нема повикано на начелното мислење на Врховниот суд на РСМ. Надоместот кој го има досудено на име на нематеријална штета во овој спор изнесува 100.000.00 денари, па според тоа може да се смета дека оваа пресуда е невоедначена ниту според почитувањето на начелното правно мислење на ВСРСМ, а ниту според досудената сума на име надомест на нематеријална штета.

Што се однесува до невоедначеноста истиот пример го следи и следната пресуда со шифра 17C09O каде судот што е посебно интересно го поставува и анализира прашањето на степенот на одговорноста на двете странки тужени во овој спор, а како за информација досудениот надомест на штета изнесува 130.000.00 денари со што спаѓа во одлуки со повисок надомест на штета во однос на претходните анализирани. Имајќи го во предвид горе наведеното, судот смета дека при решавањето на меѓусебните права и обврски помеѓу Град С. и ЈП К Х С. тие евентуално треба да си го расчистат прашањето дали ЈП К Х постапила спротивно на Програмата и договорот или пак, Град С. не ги извршил целосно своите обврски што ги има согласно Законот и што треба да ги превземе заради заштита на граѓаните од кучиња скитници, што значи, прашањето за одговорноста на чија страна е истата може да се расчистува само меѓусебно помеѓу Град С. и ЈП К Х. Но, према трети лица, како што во случајов е тужителот и Градот С. и ЈП К Х имаат солидарна одговорност да му ја надоместат штетата, бидејќи тужителот претрпел штета поради непревземање на дејствија од страна на двајцата тужени. Кој од тужените какви дејствија не преземал и што пропуштил е работа која меѓусебно можат да ја расчистат според договорот што го потпишале, но меѓу себе, а не према трети лица. Според мислењето на овој суд, за штета настаната спрема трети лица неосновано приговараат тужените на своите пасивни легитимации, со тоа што во евентуално меѓусебен спор за регресно побарување од солидарна одговорност за штетата што ќе ја платат, можат да го расчистат прашањето на која страна се пропустите и чија е вината, односно кој од нив и колку е одговорен во рамките на солидарната одговорност за предизвиканата штета на трето лице.

Конструктивна е оваа анализа на овој суд при донесувањето на оваа одлука околу пасивната легитимација на тужените во овој спор затоа што во досега анализираниите пресуди се повторуваат истите работи околу пасивната легитимација, околу висината на надомест на штета, околу времетраењето на претрпените болки, намалената животна активност, страв и сл.

Во секој случај, може да се направи дистинкција помеѓу одговорноста на Град Скопје и Јавното претпријатие, кај Градот Скопје таа е објективна, затоа што ангажирал трето лице за извршување на одредени обврски од неговиот делокруг на работа и обврски кои се дефинирани како законски, додека кај комуналното претпријатие би требало да биде повеќе субјективна, односно за секој конкретен случај треба да се испитаат околностите под кои настанала штетата, дали бездомното куче било подложено да некаков третман или не, дали од Јавното претпријатие се преземени сите потребни дејствија, затоа што одговорноста на град Скопје произлегува од законот. Ова се однесува доколку тие меѓусебно после завршувањето на ваков спор евентуално го расчистуваат моментот на обемот на солидарната одговорност.

Пресудата со шифра 20С15О на Основниот суд граѓански суд Скопје е пример каде судот покрај правилната примена на материјалното право во поглед на воедначеноста со примена на начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ од Општата седница одржана на 01.03.2012 година, каде се смета дека договорот за награда за адвокатски услуги склучен помеѓу адвокат - полномошник и странка во делот со кој висината на наградата се определува во процентуален износ, а ќе биде пресметана по правосилноста на постапката, кога судот ќе донесе одлука за висината, е ништовен.

Меѓутоа, овој суд правилно сметал дека ова правно мислење, не наоѓа примена во конкретниот случај, од причини што, во договорот за налог склучен помеѓу тужителот и тужениот, висината на наградата, договорена е во фиксен износ, без оглед на правосилно досудениот износ, а висината на наградата не е договорена во процент од правосилно досудениот износ.

Општ заклучок е дека генерално во ова апелационо подрачје, воедначеноста на одлуките не е на задоволително ниво. Но, може да се каже дека ако се анализираат одлуките хронолошки се гледа напредок на ова поле што е за поздравување. Евидентно е дека се гледа разлика во квалитетот и воедначеноста на судските одлуки, а посебно што од година во година се зголемува квалитетот, но и судовите повеќе се повикуваат на начелни правни мислења и ставови на Врховниот суд, како и на европската судска пракса.

2.2.4. Воедначеност на судските одлуки во апелационото подрачје Штип

Со анализа на одлуките донесени за ова апелационо подрачје според квантитативните показатели согласно на методологијата се добиени следните резултати:

- Шифра 17Ш07А - 0;
- Шифра 19Ш05А - 0;
- Шифра 19Ш08А - 0;
- Шифра 20Ш06А - 0;
- Шифра 20Ш07О - 0;
- Шифра 17Ш12О - 6;

- Шифра 19Ш10О - 2;
- Шифра 20Ш07О - 0;

Вредноста на индексот на воедначеност на одлуките од апелационото подрачје на Апелациониот суд Штип изнесува 1.

Пресудата со шифра 17Ш07А се однесува на експроприран имот од физички лица и со оваа пресуда се уважува жалбата на поранешните сопственици со образложение дека не е извршена соодветна проценка на вредноста на одземениот имот согласно на законските одредби. Во коментарот на Правното мислење на ВРСМ донесено на 26.02.2016 година има еден дел кој се однесува на тоа дека процената на пазарната вредност на предметот на процена, според законот за проценки, се врши на начин пропишан со методологија, правила и стандарди за процена кои ги вклучуваат Европски стандарди за проценување на вредноста-ТЕГОВА и Меѓународни стандарди за проценување на вредноста-ИВСЦ“, како и други закони со кои се регулира проценувањето на вредноста на различни форми на сопственост и прописите донесени врз основа на нив. Не е јасно до крај дали доколку проценката се врши според пазарната вредност на одземениот имот карактерот на земјиштето игра некоја важна улога во целата оваа работа, односно во определувањето на вредноста на експроприраниот имот. Но сепак, ако не во целост, тогаш судот можел барем во еден дел да се повика на ова правно мислење заради поткрепа на донесената пресуда.

И следната пресуда на Основниот суд во Штип со шифра 19Ш05А се однесува на истиот правен проблем околу определувањето на правичен надоместок за експроприрана недвижност, со тоа што токму кај оваа пресуда примената, односно повикувањето на ова правно мислење е уште попотребно, затоа што како правно прашање се појавува карактерот на одземеното земјиште за што ВРСМ во своето начелно правно мислење од 26.02.2016 година има заземено конкретни насоки како би требало да се постапува во ваквите случаи, односно дека за определување на вредноста на имотот суштински показатели кои треба да се почитуваат се катастарската култура и класа на тоа земјиште, па со споредба со други слични такви недвижности да се направи соодветна проценка согласно на законот.

Истото правно прашање го третира судот и во следната одлука со шифра 19Ш08А, каде не е уважена жалбата на предлагачот на експропријацијата со соодветно образложение, но повторно судот не се има повикано на Начелното правно мислење на ВРСМ, па поради тоа одлуката според овој критериум нема воопшто квантитативни атрибути. Ваквата пракса на Апелациониот суд продолжува и во 2020 година со донесувањето на пресудата 20Ш06А при што може да се каже, односно да се донесе заклучок дека на полето на воедначеноста практично не се приметуват никаков напредок.

Анализата продолжува со пресудата на Основниот суд Штип со шифра 17Ш11О, каде предмет на спорот е регресно побарување за надомест на штета која осигурителната компанија ја има исплатено на оштетениот. Според правното

мислење на ВРСМ од 28.04.2014 година „Неосигуреното возило со кое е предизвикана сообраќајната незгода, само по себе не претставува основ за право на регрес на Друштвото за осигурување, туку треба на страна на управувачот на возилото, односно сопственикот на возилото, да постои придонес за настанување на штетата, како основ за исплата на регресното побарување.“ При докази од кои произлегува дека сопственикот на возилото немал никаков придонес при настанувањето на штетата, овој суд правилно спрема него го одбил тужбеното барање како неосновано, а тужителот го задолжил со трошоци на постапката. Оваа пресуда за воедначеност воопшто не се оценуваше, затоа што во неа Основниот суд не се има повикано на ова начелно правно мислење.

Во пресудата со шифра 17Ш12О Основниот суд Штип се повикува на правила од Универзалната декларација за човекови права како и од Одредбата од членот 2 ст.2 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета предвидува дека ограничувањата на слободата на изразување и информирање законски се уредуваат со определување на стриктни услови за граѓанска одговорност за навреда и клевета, во согласност со Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (член 10) и практиката на Европскиот суд за човекови права. Согласно член 10 од Европската Конвенција за заштита на човековите права, секој човек има право на слобода на изразување кое право го опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување на информации или идеи без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Според став 2 од истиот член на Конвенцијата, остварувањето на овие слободи не се апсолутни бидејќи тие вклучуваат и обврски и одговорности, па под определени услови можат да бидат ограничени и санкционирани ако тоа е предвидено со Закон и кога во едно демократско општество ќе се утврди дека користењето на слободата на изразување го повредува угледот или правата на другите.

Одлуката на Основниот суд Штип со шифра 19Ш10О го третира истио проблем како и претходната одлука па при донесувањето на истата се повикува на ЕКЧП во смисла на тоа дека „Согласно чл.3 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета:„Ако судот со примена на одредбите од овој закон неможе да реши определено прашање поврзано со утврдувањето на одговорноста за навреда или клевета, или смета дека постои законска празнина или судир на одредбите на овој закон со Европската конвенција за заштита на основните човекови права, врз начелото на нејзиното предимство над домашното право ќе ги примени одредбите на Европската конвенција за заштита на основните човекови права и становиштата на Европскиот суд за човекови права содржани во неговите пресуди. Согласно чл. 10 ст 1 и 2 од Европската конвенција, за заштита на човековите права и основните слободи, секој граѓанин има право на слобода на изразување.“ Овде тужениот е ослободен од граѓанската одговорност бидејќи спаѓа во категорија која е исклучена од одговорност, односно според судската пракса на Европскиот суд, а притоа имајќи го во предвид утврдениот факт дека тужениот е новинар по професија, судот смета дека во слободата на изразување односно известување за прашања од јавен интерес односно публикации кои се однесуваат на политичари и нивните изјави за

пошироки прашања за кои постои легитимен јавен интерес можат да користат силни зборови кога известуваат и да искажуваат свои гледишта до степен на претерување па дури и провокација.

Со оваа пресуда со шифра 20Ш07О завршува анализата на воедначеноста на пресудите и на ова последно апелационо подрачје. Имено, оваа пресуда се однесува на нарушено владение од страна на тужената спрема тужителите и овде Основниот суд, меѓу другото, можел да се повика на ЕКЧП и тоа на чл. 8, чл. 17 и чл. 1 од протоколот 1, бидејќи овие вредности се гарантирани и од нашите позитивни прописи, но и од Европската конвенција за човекови права.

Доколку ги анализираме одлуките кои во ова Апелационо подрачје се воедначени може да се забележи дека главно воедначени се оние одлуки кои по природата на нештата, односно според законските прописи на нашето позитивно право, упатуваат на примена на ЕКЧП, така што останува впечатокот дека во ова апелационо подрачје доколку одредбите од домашното право не упатуваат експлицитно на ЕКЧП, воопшто и би немало никаков степен на воедначеност.

2.3. Воедначеност на одлуки на национално ниво

На национално ниво после извршените пресметки и споредувања индексот на воедначеност изнесува 1.25. Заклучокот е дека ова сепак е мал индекс на воедначеност на национално ниво, дека судовите се уште срамежливо се осмелуваат да се повикуваат на националната судска пракса, а уште помалку на праксата на Европскиот суд за човекови права или на некој меѓународен документ или важна одлука - репер. Воопшто судската пракса во правораздавањето кај нашите судови варира од „изведување“ на доставената судска пракса како „доказ“ и сместување во изведени докази, па се до студиозно, квалитетно и прецизно елаборирано повикување кое за жал, во овие анализирани одлуки може да се сретне многу малку. Ограничувачки фактор на оваа анализа е што немаше соработка заради обезбедување на квалитетни судски одлуки за оценка на нивната услогласеност, но од друга страна со оваа анализа каде по случаен избор се анализирани одреден број на одлуки, реално е отсликана фактичката состојба на терен баш таква каква што е во овој момент.

НАОДИ И ПРЕПОРАКИ

Индексот на квалитетот на судска одлука на национално ниво изнесува **4.82**.

Ако ја имаме предвид методологијата на ова истражување, како и случајно избраните одлуки за анализа од сите подрачја на апелационите судови во РСМ кои може да се сметаат за соодветен репрезент на сите судски одлуки, задоволуваат добиените резултати на национално ниво.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи. Има претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето со осврт на потребните и преземените активности на судот. Се воочува, дека кај некои одлуки, помалку или повеќе, уште во првиот дел се прави вовед во прашањето. Постои јасен опис на фактите и околностите, кои ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање на објаснување на материјалните факти и примената на законските начела.

Анализата покажува дека има наведени само факти, кои се важни за објаснување на одлуката во поголем број на одлуки. Додека, во некои од нив постои наведување и на небитни факти кои непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Генерален наод кај повеќето одлуки е дека правилно се објаснети правните норми за секое прашање со објаснување на материјалното право.

Се детектира дека преку дедуктивна логика се применети одредени општи правила во конкретните случаи. Правилно е употребена индуктивна логика која кај повеќето одлуки може да се примени на неопределен број на случаи.

Правилно се цитирани релевантните прописи во врска со секој конкретен спор. Преку длабинската анализа се гледа дека предметните факти на одлуките на Основните судови на национално ниво одговараат на она што се бара од материјалното право. Во врска со него, тие ја произведуваат правната последица содржана во пресудата. Дадените докази се само оние кои се во функција на овие одлуки.

Анализата покажа дека одлуките се карактеризираат и со правилна оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно како една доказна целина.

Од аспект на квалитетот на доказите претежно се автентични, веродостојни и доследни, а нерелевантните факти се во многу мал број.

Претежно во сите одлуки се објаснети аргументите на странката, која го изгубила овој спор со споредување на аргументите на страната која го добила спорот, ставајќи ги во корелација со фактичката состојба и со примена на материјалното право.

Во судските одлуки, образложенијата се концизни без непотребни детали. Во поголем дел на одлуките нема копирање на записници од расправи. Доказите се целосно објаснети, а не само препишани од записниците, додека наводите на странките се сублимирани, а ретко се копирани од записник. Детално се образложени решенијата за трошоци.

Генерално сите пресуди се разбирливи, со кратки параграфи, добра поврзаност на мислите, а секој параграф третира една тема односно прашање, и параграфите во принцип се кохерентни во својата структура, поддржуваат еден став или проблем од почеток до крајот на параграфот.

Наодите покажуваат дека пресудите се со точни граматички зборови и реченици со литературен македонски јазик, со воочливи примеси од локални дијалекти и со релативно мал број на технички грешки.

Се оценува дека на национално ниво, при квалитативната анализа на судски одлуки веќе е апсолвирано прашањето, односно критериумот како по својата форма и структура треба да изгледа една судска одлука и овој параметар генерално е почитуван во целата земја, на сите апелациони подрачја.

Важен елемент кој се чини дека судовите, а посебно основните судови на сите подрачја го игнорираат, е фактот што во многу случаи се прескокнува фазата на претходно испитување на тужбата. Оваа фаза е многу важна и придонесува уште на почетокот да се расчистат процесните пречки и да се добие поекономичен и побрз начин на разрешување на судските спорови. Доколку редовно основните судови ја практикуваат оваа постапка на претходно испитување на тужбата, постапките би биле многу поекспедитивни со објективни и воедначени критериуми кај сите апелациони подрачја. Со тоа би се ставило крај на случаите каде за ист правен проблем односно предмет на спорот во различни судови ќе се расправа според различни вредности на споровите, а ќе допринесе и за воедначеноста и единствена судска пракса. Правната логика, исто така, е многу битен конститутивен елемент на една судска одлука. Во само неколку одлуки, од анализираните, правната логика не е на задоволително ниво.

Препораки

Според извршената анализа, се препорачува во иднина да се зголеми активноста на одделите за судска пракса.

Потребна е нивна поголема соработка на ниво на суд со сите судечки судии.

Да се воспостави поголема соработка на овие оддели на ниво на апелација, помеѓу себе, како и задолжителна соработка на ваквите оддели помеѓу секој Апелационен суд.

За определени правни прашања, за кои има забележителни разлики, треба да се прават усогласувања и меѓусебна координација.

Потребна е континуирана обука на судиите за да се придонесе за поголема воедначеност.

Потребно е правилно спроведување на фазата на претходно испитување на тужбата во смисла на начелните правни мислења на ВСРСМ.

Судовите треба да ја надминат состојбата на разногласие во поглед на задолжителните елементи кои треба да ги содржи тужбата.

Треба да продолжи трендот на воочување на правните проблеми кои ги имаат судовите и областите во кои се јавува различен пристап на судовите во поглед на определени правни прашања.

Преку заеднички средби на Врховниот суд на РСМ со апелационите судови да се заземаат заеднички ставови по одредени правни прашања заради поголема воедначеност при донесувањето на одлуките.

Овој тренд треба да го следи и секој Апелационен суд на своето апелационо подрачје, односно на основните судови да ги пренесува заземените заклучоци и ставови и да се грижи за нивна имплементација при секојдневното донесување на одлуки од нивна страна.

Заради следење на насоките и ставовите кои ги заземаат апелационите судови на своите средби, заклучоците од овие средби треба да бидат потранспарентни, со што ќе се поедностави примената на судската пракса.